

احکام نظافت

اقسام آبها

مسئله 1- آب یا «مطلق» است یا «مضاف». آب مضاف آبی است که از چیزی گرفته شده باشد مانند آب میوه؛ یا آبی که با چیز دیگری مخلوط شده باشد مانند شربت، چای و آب گل آلود. آب مطلق آن است که می توان بدون هیچ قید و شرطی به آن آب گفت؛ مثل آب معمولی در رودخانه ها و دریاها و چاه ها و امثال آن ها.

مسئله 2- آب مطلق بر پنج قسم است: اول آب کر، دوم آب قلیل، سوم آب جاری، چهارم آب باران، پنجم آب چاه. همه اقسام آبهای مطلق هم پاک هستند و هم پاک کننده. ولی آب مضاف پاک کننده نیست و در صورت ملاقات با چیز نجس، آن آب مضاف هم نجس و آلوده می شود.

آب کُر

مسئله 3- آب کر بنا بر مشهور، مقدار آبی است که اگر در ظرفی که طول و عرض و عمق آن هر کدام سه و جب و نیم متوسط است بریزند، آن ظرف را پر کند.

مسئله 4- اگر عین نجس در آب کر بریزد نجس نمی شود، مگر اینکه رنگ یا بو یا طعم آن تغییر کند.

مسئله 5- اگر چیزی که نجس شده است را در آب کر بشویند، پاک می شود.

مسئله 6- آب لوله کشی که از شیر آب می ریزد، در حکم آب کر است.

آب قلیل

مسئله 7- آب قلیل آبی است که از مقدار کمتر باشد و از زمین نجو شد و آب باران در حال بارندگی نباشد.

مسئله 8- هرگاه آب قلیل به چیز نجس برسد، آن آب هم نجس می شود. اما اگر آب قلیل از بالا بر روی آن چیز بریزد، فقط آن مقدار که به نجس رسیده نجس می شود و اگر به صورت فواره از پایین با فشار به بالا رود و به چیز نجسی برسد، قسمت پایین آن نجس نمی شود.

مسئله 9- اگر با آب قلیل پاک چیزی را که نجس شده بشویند، آن آبی که از آن جدا می شود و آن را «غساله» گویند، نجس است.

آب جاری

مسئله 10- آبی که از زمین می جوشد و جاری می شود مانند آب چشمه و قنات، یا از برفهای انباشته شده در کوهها سرچشمه می گیرد و جریان پیدا می کند، آب جاری است.

مسئله 11- آب جاری با ملاقات نجاست، نجس نمی شود، مگر در صورتی که به خاطر این امر، بو یا رنگ و یا طعم آن آب تغییر کند.

مسئله 12- اگر نجاست به قسمتی از آب جاری برسد و بو یا رنگ و یا طعم آن قسمت را تغییر دهد، همان مقدار آب نجس می شود و طرفی که متصل به سرچشمه آب است اگرچه کمتر از کر باشد پاک است، اما آن طرف دیگر آب اگر کمتر از کر باشد نجس می شود، و در غیر این صورت پاک می باشد.

مسئله 13- آب چشمه های راکد که هروقت از آن برمی دارند باز هم می جوشد حکم آب جاری دارد. آبهای ایستاده کنار رودخانه ها که متصل به آب رودخانه است نیز در حکم آب جاری است.

آب باران

مسئله 14- اگر آب باران به شیء متنجسی برسد آن را پاک می کند، مشروط به این که عین نجاست در آن نباشد و آبی که با آن شسته شده از آن جدا شود.

مسئله 15- بارانی که پاک کننده است باید به مقداری ببارد که عرفاً «باران» نامیده شود؛ به نحوی که اگر زمین سخت باشد، آب باران بر آن جاری گردد.

مسئله 16- اگر آب باران در جایی جمع شود، در صورتی که متصل به باران باشد، حکم آب باران را دارد.

آب چاه

مسئله 17- آب چاه اگر چه کمتر از کر باشد، پاک و پاک کننده است و اگر شیء متنجسی در آن شسته شود پاک می گردد؛ در صورتیکه بر اثر آن، رنگ، بو یا طعم آن آب تغییر نکند.

مسئله 18- آب چاه بر اثر افتادن چیز نجس در آن نجس نمی شود، ولی بنا بر استحباب مؤکد باید مقداری از آب آن را بکشند و دور بریزند تا بجای آن آب جدید بجوشد. مقدار آبی را که باید بکشند، در کتابهای مفصل فقهی بیان شده است.

مسئله 19- هرگاه آب چاه را با موتورپمپ و یا تلمبه بکشند، در صورتیکه آب جریان مستمر داشته باشد، پاک کننده است و حکم آب چاه را دارد.

نظافت بدن

مسئله 20 - پس از قضاء حاجت باید مخرج ها را تطهیر نماید. مخرج بول تنها با آب قابل تطهیر است و حد اقل باید دو مرتبه با آب تطهیر شود.

مسئله 21 - استبراء واجب نیست ولی اگر مرد استبراء کند و موضع را دو مرتبه با آب شستشو دهد و بعد از آن رطوبتی از مجرا خارج شود، آن رطوبت پاک است .

مسئله 22 - در هنگام قضاء حاجت نباید روی شخص یا پشت او به طرف قبله باشد.

چیزهای نجس

مسئله 23 - نجاسات عبارتند از: خمر، آجود، سگ، خوک، مردار و همچنین خون، بول، منی و فضله انسان و حیوانات حرام گوشت که خون جهنده دارند. عرق حیوان نجاست خوار نیز بنا بر احتیاط واجب نجس می باشد.

مسئله 24 - عرق جنب از حرام محکوم به نجاست نیست ؛ ولی بنا بر احتیاط واجب، نباید با بدن و لباس آلوده به آن ، نماز بخواند.

مسئله 25 - آب انگور که بجوشد ولی دوثلث حجم آن تبخیر نشده باشد محکوم به نجاست نیست ، ولی قبل از آنکه دوسوم حجم آن تبخیر شود ، نوشیدن آن حرام می باشد.

مسئله 26 - کفار (اعم از کتابی و غیر کتابی) پاک هستند و طعام آنان نیز حلال است مگر اینکه مواد گوشتی بدون ذبح شرعی و یا مواد نجس و حرام دیگری در طعام آنان باشد و یا اینکه دست آنان به هنگام تهیه غذا به شیء نجسی مانند خمر آلوده بوده و می دانیم که غذا را به هنگام تهیه یا بعد از آن با دست آلوده به نجس لمس کرده اند.

مسئله 27 - گوشت و پوست حیوانات حلال گوشت که از کشوری غیر مسلمان که مسلمانان نیز در آن زندگی می کنند وارد می شود پاک است و لی خوردن گوشت یادشده در صورت عدم اطمینان به ذبح شرعی حرام است. همچنین پوشیدن لباسی که از پوست مذکور درست شده است جایز است و حکم به طهارت می شود ، ولی نماز در آن لباس صحیح نمی باشد.

مسئله 28 - مواد غذایی غیر گوشتی و دیگر موادی که از کشورهای غیر اسلامی وارد می شود مانند پنیر، کره ، روغن ، دارو و عطرها ؛ اگر انسان یقین به نجس بودن آنها نداشته باشد، محکوم به طهارت و پاکی می باشند.

اثبات پاکی یا نجسی یک چیز

مسأله 29 - نجس بودن چیزی از سه راه ثابت می شود:
- اول آن که انسان یقین پیدا کند به نجاست آن بطوری که هیچ شک و شبهه ای در آن نداشته باشد.
- دوم آن که کسی که چیزی در اختیار اوست (مانند صاحب خانه و فروشنده کالا) خبر دهد که آن چیز نجس است.
- سوم آنکه دو نفر عادل و یا حتی يك نفر عادل که از گفته او اطمینان حاصل شود، گواهی دهد به نجس بودن آن چیز.

مسأله 30 - هرگاه چیزی از نظر شخصی قبلاً پاک بوده و آن شخص شك دارد که آیا بعداً نجس شده است یا نه، آن چیز محکوم به طهارت و پاکی است و اگر چیزی قبلاً از نظر او نجس بوده و شك دارد که آیا بعداً پاک شده یا نه، آن چیز محکوم به نجس بودن است.

مسأله 31 - شخص و سواسی نباید به نظر خود در طهارت و نجاست عمل کند، بلکه باید از رویه اشخاص معمولی پیروی کند.

مُطَهَّرَات

مسأله 32 - مطهّرات (یعنی چیزهایی که نجس را پاک می کنند) عبارتند از:
آب، زمین، آفتاب، استحاله، انقلاب، انتقال، تبعیت، برطرف شدن عین نجاست، پاکسازی حیوان نجاستخوار که احکام اینها به تفصیل در مسائل آینده بیان می گردد.

آب

مسأله 33 - آب مطلق و پاک، شیء متنجس را پاک می کند، به شرط این که هنگامی که چیز نجس را با آن می شویند آبی که آن شیئی را احاطه کرده مضاف نشود و بو یا رنگ یا طعم نجاست به خود نگیرد و بر اثر شستشو، عین نجاست برطرف شود؛ مثلاً اگر خون در آن است آنقدر بشویند که خون برطرف گردد.

مسأله 34 - لباس و بدن که نجس شده است باید یک مرتبه با آب جاری یا آب لوله کشی و یا دو مرتبه با آبهای مطلق دیگر شسته شود.

مسأله 35 - ظروف نجس را باید سه مرتبه با آب شست.

مسأله 36 - ظرفی که خوک آن را لیسیده و یا چیز مایعی را از درون آن خورده و یا موش در آن مرده است، باید هفت مرتبه با آب شسته شود.

مسأله 37 - ظرفی را که سگ آن را لیسیده و یا چیز مایعی را از درون آن خورده است، باید ابتداء خاکمال کنند و با آب آن را تمیز کنند و سپس دو مرتبه آن را آب بکشند.

مسأله 38 - اگر چیزی با بول نوزاد شیرخواری که غذاخور نشده نجس گردد، چنانچه يك مرتبه شسته شود به این صورت که آب روی آن بریزند پاك می شود.

مسأله 39 - اگر فرش یا حصیر نجس را که با نخ بافته اند و عین نجاست در آن نیست در آب کر یا جاری فرو ببرند ، یا زیر آب لوله کشی بگیرند به نحوی که آب همه آن را فرا بگیرد ، پاك می شود.

زمین

مسأله 40 - اگر کف پای انسان یا ته کفش اوبخاطر راه رفتن روی زمین آلوده نجس شود ؛ با راه رفتن حد اقل پانزده ذراع یا بیشتر بر روی زمین پاك و خشک ، پاك می شود مشروط به اینکه عین نجاست زایل گردد.

مسأله 41 - زمین در اینجا باید خاک، سنگفرش ، شن ، ریگ ، ، آجر فرش، سیمان، آسفالت و یا مانند آن که عرفا راه ها و خیابانها را با آن فرش می کنند باشد.

مسأله 42 - مقداری از اطراف پا و کفش که معمولاً با راه رفتن روی زمین نجس ، آلوده می شود؛ اگر با همان شرایط بالا به هنگام راه رفتن به زمین برسد پاك می گردد.

آفتاب

مسأله 43 - سطح زمین و پشت بام که نجس و خیس باشند اگر بر اثر تابش مستقیم آفتاب کاملاً خشک شوند، پاك می گردند ؛ مشروط به اینکه عین نجاست قبلاً برطرف شده باشد.

استحاله

مسأله 44 - اگر شیء نجس چنان تغییر یابد که موضوع حکم نجاست باقی نماند و موضوع جدیدی از آن متولد شود که عرفاً با موضوع نخستین مغایرت داشته باشد و نتوانیم از دیدگاه عرف این موضوع جدید را همان موضوع قبلی بدانیم ، حکم نجاست بر آن صادق نیست و محکوم به طهارت می گردد. مثل اینکه کود یا آب نجس به وسیله ریشه گیاهان و درختان جذب شود و در طول زمان به میوه و گیاه تبدیل شود؛ در این صورت ، آن میوه از دیدگاه عرف ، کود سابق نیست که موجد حکم نجاست بود و بنا بر این، میوه یادشده پاك می باشد. یا مانند بخار و دودی که از چیزی نجس متصاعد می گردد.

مسأله 45 - اگر تنها شکل ظاهری یک شیء نجس یا اوصاف آن تغییر کند یا اجزاء آن متفرق شود ولی عرفاً به عنوان همان موضوع اولی باقی باشد؛ پاك نمی گردد . مثل اینکه گندم به آرد یا نان تبدیل شود یا مثل اینکه گل نجس به آجر تبدیل شود یا اینکه چوب نجس به ذغال تبدیل شود . در چنین مواردی طهارت حاصل نمی شود.

انقلاب و دگرگونی

مسأله 46 - هرگاه شراب به خودی خود یا به واسطه ریختن چیزی در آن مبدل به سرکه گردد، پاک می شود و آن را «انقلاب» گویند.

تبعیت

مسأله 47 - هرگاه شراب به سرکه تبدیل شود، ظرفی که عمل تبدیل شراب به سرکه در آن انجام گردیده و به واسطه شراب نجس شده بوده است نیز به تبعیت از آن پاک می شود.

انتقال

مسأله 48 - اگر خون بدن انسان یا حیوانی که خون جهنده دارد به بدن حیوانی که خون جهنده ندارد منتقل گردد و جذب بدن آن گردد به نحوی که خون آن حیوان حساب شود پاک می باشد و آن را «انتقال» گویند. بنابراین، خون پشه که جزء بدن اوست پاک است، هر چند در اصل آن را از انسان گرفته.

مسأله 49 - هرگاه خونی از پشه بیرون آید و شخص نداند که آن خونی است که تازه از او مکیده، یا خونی است که قبلاً جزء بدن آن گردیده، آن خون پاک است. ولی اگر بداند هنوز آن خون جزء بدن پشه نشده نجس می باشد.

بر طرف شدن عین نجاست

مسأله 50 - هرگاه بدانیم جزئی از بدن حیوانی که ذاتاً پاک است قبلاً نجس بوده؛ همین که در حال حاضر دوباره آن را مشاهده می کنیم و می بینیم که عین نجاست وجود ندارد، بدن آن حیوان محکوم به طهارت می گردد. مانند منقار پرندگان و پوزه حیواناتی مانند گربه.

مسأله 51 - اگر از بینی شخصی خون جاری شود، پس از بند آمدن خون باید ظاهر بینی را آب بکشد ولی باطن بینی پس از برطرف شده عین خون، محکوم به طهارت می باشد و آب کشیدن آن واجب نیست.

پاکسازی حیوان نجاستخوار

مسأله 52 - هرگاه حیوانی مانند شتر، گاو، گوسفند، مرغ و مانند آنها که به خوردن ناپاکیها عادت کرده را از این عمل باز دارند و به مدت معینی غذا و علوفه پاک به آن بدهند به نحوی که از نظر عرفی نام حیوان نجاستخوار از آن برداشته شود؛ عرق آن حیوان پاک می باشد.

مسأله 53 – مدت زمان پاکسازی حیوانات نجاستخوار که باید از نجاست بازداشته شوند و به آنها غذا و علوفه پاک داده شود : برای شتر چهل روز ، و برای گاو سی روز، و برای گوسفند ده روز، و برای مرغابی پنج روز و برای مرغ خانگی سه روزمی باشد. این مدت زمان برای دیگر حیوانات باید به اندازه ای باشد که عرفاً نام نجاستخوار از آن برداشته شود.